

Sygn. akt I CSK 708/18

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa J.B., S.B. i D.S.
przeciwko Miastu W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 28 maja 2018 r., sygn. akt V ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów J.B., D.S. i S. B. kwoty po 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony pozwanej Miasta W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]. z dnia 28 maja 2018 r., sygn. akt V ACa [...], Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na

przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych skarżący upatruje w konieczności wyjaśnienia czy wystąpienie z roszczeniem o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie, o którym mowa w art. 224 § 1 zd. 1 k.c. jest równoznaczne z wystąpieniem z roszczeniem o zwrot pobranych pożytków, o których mowa w zd. 2 tego przepisu; jakie przedawnienie: trzyletnie czy dziesięcioletnie z art. 118 k.c. stosuje się do roszczeń o zwrot pożytków z lokali; czy Miasto W. pozostaje posiadaczem w dobrej wierze nieruchomości objętej działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy do czasu wyeliminowania z obrotu prawnego decyzji komunalizacyjnej, na podstawie której stało się właścicielem tej nieruchomości, czy też do czasu wyeliminowania z obrotu prawnego decyzji odmawiającej przyznania własności czasowej nieruchomości.

Jeśli chodzi o pierwsze zagadnienie to nie ulega wątpliwości, że w świetle art. 224 i 225 k.c. roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie i o zwrot pożytków nie są tożsame, skoro te przepisy wyodrębniają je. Niemniej jednak w stanie faktycznym sprawy powód w pozwie z dnia 22 lutego 2013 r., ze względu na jego sformułowanie (żądanie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości budynkowej z uwzględnieniem utraconych korzyści k. 3), konieczne stało się jego doprecyzowanie, na co zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w poprzednim wyroku kasatoryjnym z dnia 27 kwietnia 2015 r. Jakkolwiek powodowie sprecyzowali to roszczenie jako o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie, ale w podstawie faktycznej żądania, wskazanej już w pierwotnym pozwie (k. 11 - „w kwocie wynagrodzenia mieszczą sięoraz pobrane pożytki”) i podtrzymanej m.in. w piśmie z dnia 11 sierpnia 2015 r.

nadal powoływali się także na korzystanie przez stronę pozwaną z tej nieruchomości poprzez pobieranie czynszów najmu od najemców, którym lokale znajdujące się w tej nieruchomości nie zostały sprzedane (k. 610, 613). Po wydaniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 19 kwietnia 2017 r., III CZP 84/16 (OSNC 2017, nr 11, poz. 122), w której Sąd Najwyższy wyjaśnił, że korzystanie z nieruchomości przez samoistnego posiadacza, który oddał rzecz w posiadanie zależne, polega wyłącznie na pobieraniu pożytków cywilnych, powodowie potwierdzili, że ich roszczenie obejmuje zwrot pożytków w postaci pobranych przez pozwaną czynszów najmu za sporne lokale. W wyroku z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 697/15, nie publ. Sąd Najwyższy stwierdził, że pożytki cywilne, o których mowa w art. 224 § 2 zd. 2 k.c. są częścią wynagrodzenia za bezumowne korzystanie, o którym mowa w zd. 1 tego przepisu.

W niniejszej sprawie wskazana przez powodów podstawa faktyczna żądania obejmowała także zwrot konkretnych pożytków w postaci pobranego czynszu najmu. Zatem sama nazwa roszczenia jako wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości nie mogła doprowadzić do uznania, że zasądzone ostatecznie na rzecz powodów w tej części roszczenie miało charakter roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy w czystej postaci. Jak wynika z art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. ocena roszczenia obejmuje żądanie i okoliczności przytoczone na jego uzasadnienie.

W odniesieniu do drugiego zagadnienia, w orzecznictwie, na gruncie roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy wyjaśniono, że jego przedawnienie następuje w terminie określonym w art. 229 k.c., co oznacza, że w okresie jednego roku, o jakim mowa w tym przepisie, właściciel może dochodzić wynagrodzenia za cały okres korzystania z jego rzeczy, nie przekraczający 10 lat, a to ze względu na art. 118 k.c. (dodać należy, że chodzi o jego brzmienie sprzed nowelizacji k.c. z 2018 r.) - zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 1980 r. II CR 50/180, OSNCP 1981, nr 9, poz. 171 i z dnia 23 stycznia 2007 r., III CSK 278/06, OSNC 2007, nr 12, poz. 186). Roszczenie to nie ma charakteru okresowego (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 października 1972 r., III CZP 70/72, OSNCP 1973, nr 6, poz. 102).

Powyższe reguły dotyczą również przewidzianego w tym samym przepisie, tj. art. 225 k.c. w zw. z art. 224 § 2 zd. 2 k.c. roszczenia o zwrot pobranych pożytków, których nie zużył, jak również roszczenia o uiszczenie wartości tych pożytków, które zużył. Są to bowiem tak samo jako roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy, roszczenia właściciela w stosunku do samoistnego posiadacza w złej wierze (tzw. roszczenia uzupełniające). Przepisy regulujące roszczenia uzupełniające nie różnicują tych roszczeń w zakresie terminów przedawnienia (*lege non distinguente nec nostrum est distinguere*).

Sąd Najwyższy wyjaśniał również, że czynności podejmowane przez podmiot gospodarczy trzeba uznać za wchodzące w zakres jego działalności gospodarczej wtedy, gdy pozostają w normalnym funkcjonalnym związku przyczynowym z tą działalnością, a w szczególności są podejmowane w celu realizacji zadań związanych z przedmiotem działalności tego podmiotu. Tylko wtedy, gdy nie są one dokonywane z zamiarem osiągnięcia tego celu i pozostają poza zakresem statutowego funkcjonowania podmiotu gospodarczego, jako dokonywane przy okazji jego prowadzenia, można je uznać za pozbawione cech działalności gospodarczej (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 1992 r., III CZP 64/92, OSNCP 1992, nr 12, poz. 225). Przyjmuje się też, że roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, jeżeli czynność powodująca przesunięcie majątkowe była związana z działalnością gospodarczą (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004, nr 10, poz. 157, z dnia 24 kwietnia 2003 r., I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117).

Strona pozwana nie wykazała, by charakter dochodzonego przez powodów roszczenia wiązał się, w okolicznościach tej sprawy, z działalnością gospodarczą w przedstawionym wyżej rozumieniu.

Jak chodzi o kwestię dobrej/złej wiary na gruncie roszczeń uzupełniających, to także zostało już wyjaśnione, że stan dobrej wiary powinien istnieć przez cały okres korzystania z nieruchomości, gdyż z brzmienia art. 224 k.c. i art. 225 k.c. w zw. z art. 230 k.c. wynika możliwość przekształcenia się dobrej wiary w złą wiarę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 481/15 nie publ.).

W dobrej wierze jest ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo błędnie przypuszcza, że prawo to mu przysługuje, jeśli tylko owo błędne przypuszczenie w danych okolicznościach sprawy uznać należy za usprawiedliwione. Z kolei w złej wierze jest ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo wie, że prawo to mu nie przysługuje albo też ten, kto wprawdzie ma świadomość co do nie przysługiwania mu określonego prawa, jednakże jego niewiedza nie jest usprawiedliwiona w świetle okoliczności danej sprawy. Dobrą wiarę wyłącza zarówno pozytywna wiedza o braku przysługującego prawa, jak i brak takiej wiedzy wynikający z braku należytej staranności, a więc niedbalstwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2017 r., I CSK 360/14, nie publ.).

W orzecznictwie wskazano również, że gmina, jako posiadacz samoistny nieruchomości, jest traktowana jako posiadacz w złej wierze co najmniej od wydania decyzji stwierdzającej nieważność decyzji odmawiającej uwzględnienia wniosku złożonego w trybie art. 7 ust. 1 tzw. dekretu warszawskiego (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2012 r., I CSK 160/12, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Potrzebę wykładni skarżący łączy z art. 224 § 2 k.c., tj. charakterem i odrębnością roszczeń tam wymienionych, w szczególności, czy w roszczeniu o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy mieści się roszczenie o zwrot pobranych pożytków.

Powyższa wątpliwość w stanie faktycznym sprawy została już wyjaśniona w ramach pierwszej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U., poz. 1800 ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2016, poz. 1668).